

Nepal

- nešto sasvim drukčije

Piše: **Davor Rostuhar**

Nepal je jedna od najzanimljivijih zemalja svijeta. Začeta u tropskoj indijskoj dolini, kraljevina Nepal se diže uz obronke Himalaja do najviših vrhova svijeta. To je zemlja drevne povijesti, raznolikih kultura, veličanstvenih krajolika

Katmandu, njegov glavni i jedini grad, zapravo nije slika Nepala. Tko želi vidjeti Nepal, mora se maknuti iz Katmandua. Čak 85% Nepalaca živi samoodrživo, od vlastite zemlje i životinja. Donedavno, novčani sustav nije uopće funkcionirao jer su ljudi imali sve što im treba. Obradiva zemlja, zeleno bogatstvo žitarica, voća i povrća koje buja u južnim nizinama ili na terasastim poljima urezanim u padine Himalaja, ljudi u odjeći živopisnih boja koji po drvenim visećim mostovima prelaze preko nabujalih rijeka... to je prava slika Nepala.

Ipak, Katmandu ima svoju draž. Unutar istoimene doline, u kotlini unutar

Himalaja, davno je niknula prva himalajska visokorazvijena civilizacija. U toj kotlini nastala su tri grada: Katmandu, Patan i Bhaktapur, koji su iznjedrili umjetničko i arhitektonsko čudo koje se održalo do danas. Do sredine prošlog stoljeća to su čudo Nepalci čuvali za sebe, tek potom, izolirano kraljevstvo u Himalajima otvorilo je svoje granice za prve strance. Katmandu putniku više ne pruža osjećaj otkrivanja, jer ga godišnje posjećuju milijuni turista. Ali njegov čar je nepobitno prisutan. On se krije u pagodastim hramovima i kupolastim stupama živopisnih trgova, u kamenom popločanim starim ulicama na kojima je danonoćna živost.

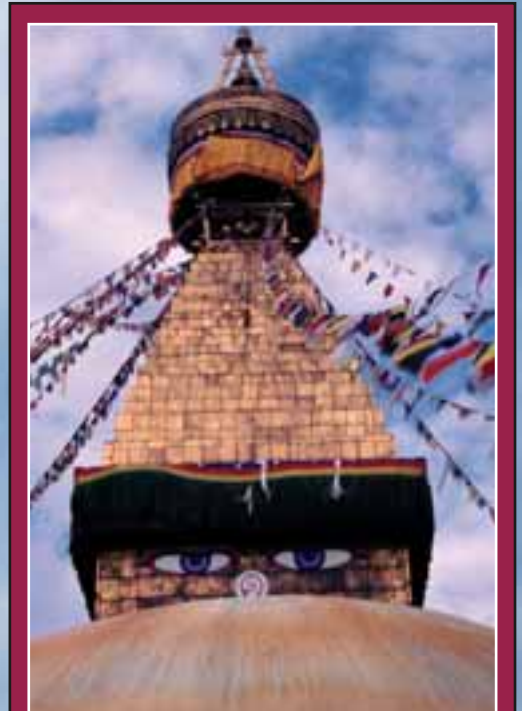
Zemlja koja ne poznaje pojam - okupator

Nepal je jedna od rijetkih država u svijetu koja nikad nije bila osvojena od strane okupatora.

Nastao je ujedinjenjem bro-

jnih malih kraljevina u Himalajima koje su oduvijek dobro živjele od trgovine s Tibetom na sjeveru i Indijom na jugu. U 18. stoljeću Prithvi Shah, vladar kraljevine Gorkha, osvojio je Katmanduovu kotlinu i odatle krenuo u osvajanje Nepala. Ujedinio je sve kraljevine u jednu s ciljem osiguravanja trgovačkih prometnih pravaca i jačanja nasuprot velikoj kolonijalnoj sili - Britaniji - koja je vladala indijskim potkontinentom. Britanci nisu uspjeli osvojiti Nepal, djelom i zbog neustrašivih ratnika Gurkha. Nadaleko poznati po svojoj jačini, izdržljivosti, duhu i odanosti, Gurkhe su postale jedni od najboljih ratnika u svijetu. Britanci su ih još tada angažirali u svoje redove gdje važan udio imaju i danas.

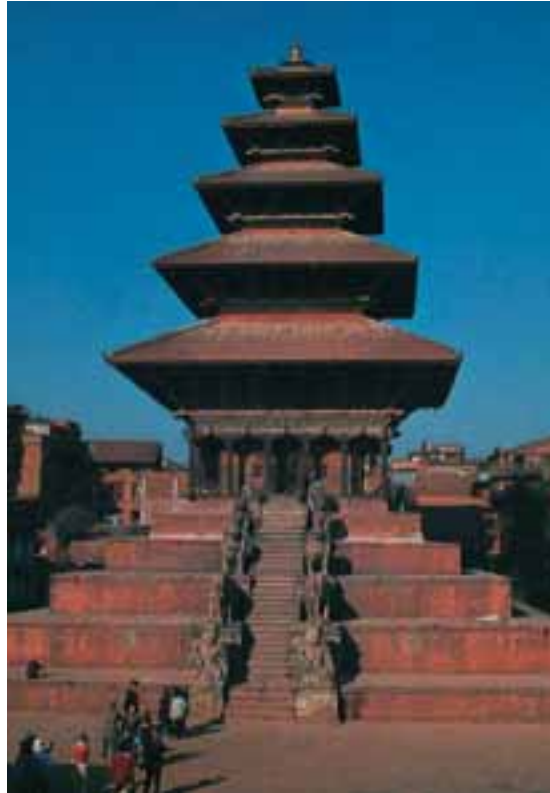
Sve do druge polovice 20. stoljeća, Nepal je snažna monarhija. Nakon toga zatekla se između dva diva: Kine na sjeveru i Indije na jugu. Odatle su prodrli utjecaji socijalizma i parlamentarne demokracije. Kao da se nijedan sustav ne čini ispravnim za Nepal, od tad su česti državni udari - kraljevska obitelj se bori za vlast s kongresnim strankama, komunističkom partijom... Potkraj 20. stoljeća, politička napetost kulminira, te dio komunističke

Jedna od najvećih budističkih stupa na svijetu. U centru pažnje su budine oči

Umjesto nosa je nepalski broj jedan - "jedinstvo svega"

Durbar trg u Bhaktapuru

opcije: maoisti - mijenjaju taktiku i postaju nasilni.

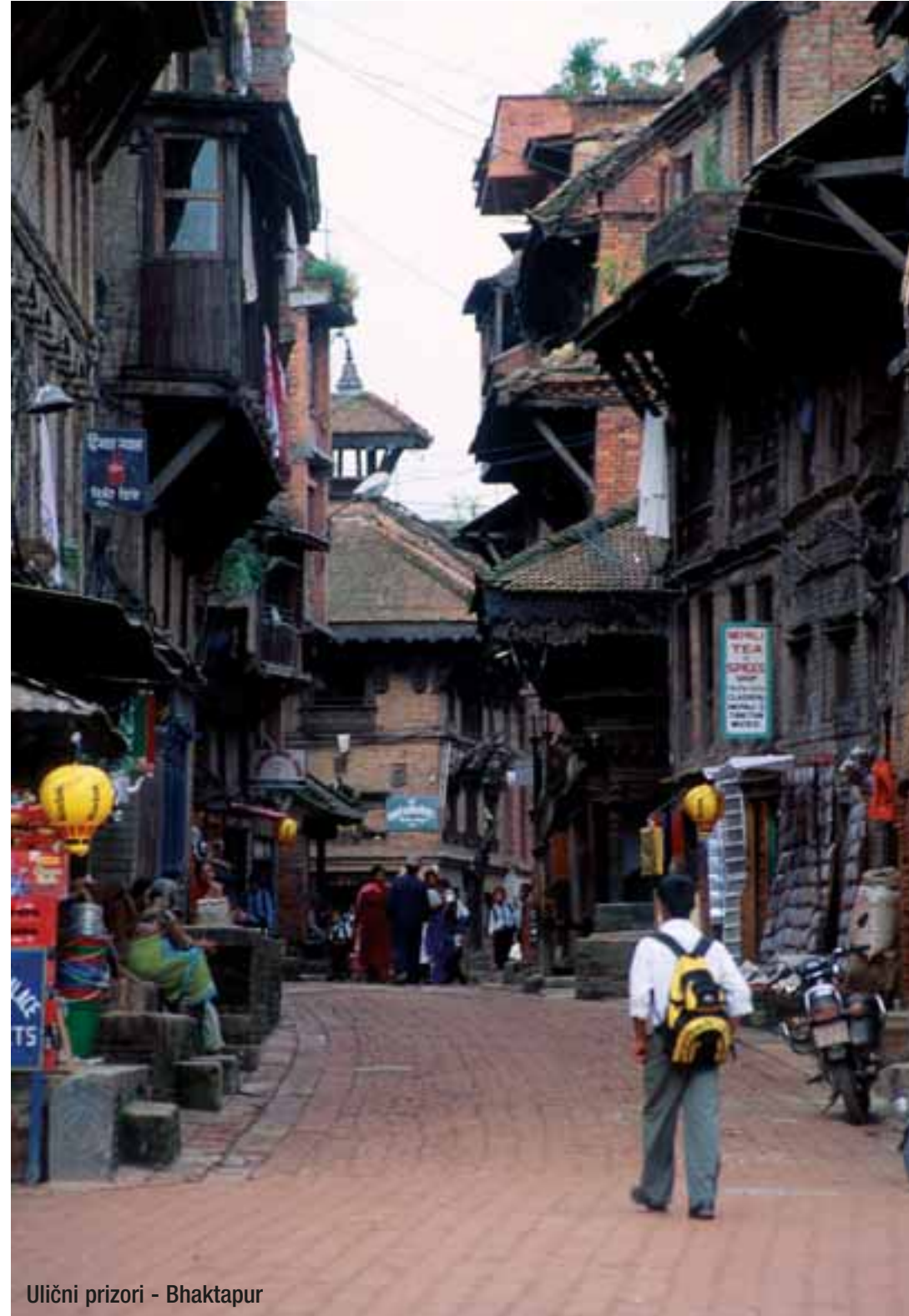
Ljubiti ili ubiti

Godine 2001. svijet užasava vijest o pokolju kraljevske obitelji. Princ je u napadu ludila pobio kralja, kraljicu i još 10 članova obitelji. Pojavile su se mnoge urotničke teorije, ali najvjerojatniji povod masakru je ljubav prema jednoj ženi! Naime, prinčevi roditelji nikako nisu pristajali na njegov brak sa zaručnicom, te su mu prijekali da će izgubiti krunu ukoliko je oženi.

Nepalaca danas ima oko 24 milijuna, a glavni i jedini grad Katmandu nešto manje od milijun.

Tolerancija, a ne asimilacija na jeziku "nepali"

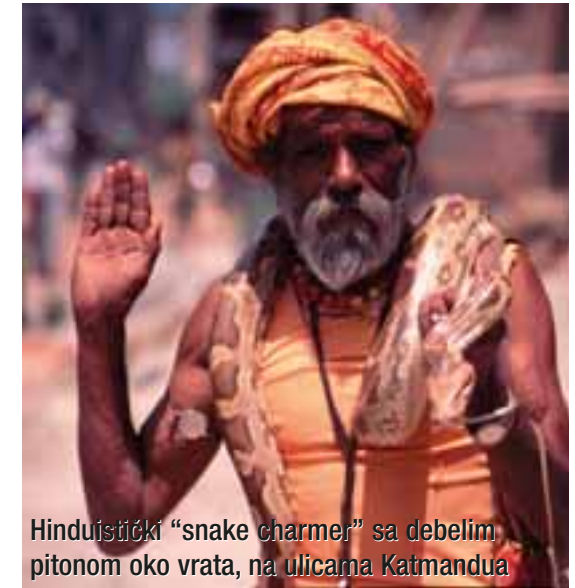
Nepal je dodirna točka bijele indo-arijske rase i žute tibetansko-burmanske, pa ljudi imaju jedinstven izgled. Ta zemlja je mozaik naroda (Šerpe, Newari, Rai, Gurunzi, Thakali...) koji se nisu toliko asimilirali koliko su naučili tolerirati jedni druge. Ljudi pričaju 12 jezika, a službeni je "nepali". Glavne religije su hinduizam i budizam, a ima nešto malo muslimana i pripadnika šamanističkih religija. Hinduizam i budizam ostvarili su

Ulični prizori - Bhaktapur

“ Nepalac godišnje zaradi 220 \$, no statistici je izmknula činjenica da većina ljudi živi u potpunosti od svoje zemlje, izvan novčanog sustava

Hinduistički "snake charmer" sa debelim ponom oko vrata, na ulicama Katmandua

✓ Sve kuhinje svijeta zajedno

Katmandu je jedno od najboljih mjesta u Aziji za posjet restoranima. Tamo se mogu naći gotovo sve svjetske kuhinje: indijska, kineska, tajlandska, vijetnamska, talijanska, francuska, meksička... Uspjeh je u tome što je hrana vrhunski pripravljena, a iznimno jeftina. Nepal je jedna od najjeftinijih zemalja na svijetu. Uzmimo za primjer odlazak u otmjeni francuski restoran: chate briand (krvav biftek od pola kilograma) s krumpirićima, salatom i litrom piva će vas koštati oko 30 kuna, a nakon toga dva dana nećete moći ništa staviti u usta! U talijanskom restoranu La dolce vita, rade Talijani s tankim brkovima, sviraju arije iz talijanskih opera, a odlična pizza s prosciuttom i parmegianom, uvezenim ravno iz Italije, košta samo 20 kuna. Potrošit ćete 20-30 kuna po obroku, ako se želite hraniti u de lux klasi restorana. Ako vam je bitno samo

da se najedete, u lokalnom restoranu s domaćom hranom, to će vas koštati samo 5-10 kuna. Nepalska hrana je slična indijskoj: začinjena i ljuta. Pretežno je vegetarijanska, ali jede se i meso, najčešće bivolje. Osnovno jelo u svim lokalnim restoranima jest Daal Bhat: riža, lećina juha i krumpir s povrćem. Jedan obrok platite 3-5 kuna, a konobar vam iznova puni tanjur sve dok niste siti! Nepalci jedu Daal Bhat rukom. Ako se pojavite u nepalskom restoranu možete zatražiti beštek, ali mnogi restorani ga nemaju. Tada i vi jedite rukom, ali obavezno desnom! Naime, Nepalci koriste desnu ruku za hranjenje i čiste poslove, a lijevom se obavljaju prljavi poslovi, poput pranja nakon velike nužde. Ako jedete lijevom rukom, Nepalci će vam se samo smijati, ali ako primjerice, njima dodate hranu lijevom rukom, to će ih uvrijediti!

u Nepalju jedinstven spoj što se najviše vidi u arhitekturi: ponekad se teško razaznaje kojoj religiji pripada koji hram.

Nepal je jedna od najsiromašnijih zemalja svijeta. Statistika kaže da Nepalac godišnje zaradi 220 \$, no statistici je izmknula činjenica da većina ljudi živi u potpunosti od svoje zemlje, izvan novčanog sustava. Osim poljoprivrede, glavni gospodarstveni izvori Nepala su turizam, manufaktura, trgovina i vanjska pomoć. Zbog svega toga, Nepal je jedna od najjeftinijih zemalja svijeta za putnike sa Zapada.

Ozračje Katmandua može se jedino osjetiti

Glavna zanimljivost Katmandua je njegova vizualna atraktivnost i atmosfera kojom zrače njegove ulice i ljudi. Odeti li u Bodnath naići ćete na najveću budističku stupu (pagoda) u Nepalju i jednu od najvećih u svijetu. To je mjesto gdje žive tibetanski izbjeglice i duhovna budistička elita Nepala. O njoj se nema mnogo toga za reći; radi se o golemoj religijskoj strukturi u formi polutke, koja sadržava samo relikviju nekog sveca, često čak ni to.

Mnogo dojmljivije od samog sadržaja je promatrati hodočasnike kako kruže oko nje, vrte molitvene zastavice i okreću molitvene kotače. Tamo dolaze vjernici na početku svog puta da bi se pomolili za uspješno putovanje te na kraju da bi se za isto zahvalili.

Centar i srce grada je veliki Durbar trg na kojem se smjestilo mnoštvo pagodastih hramova i kraljevska palača. Svako naselje koje je imalo kraljevsku palaču ima i Durbar trg, pa tako i Patan

✓ Dijete - živo božanstvo

Između cijelog mnoštva bogova, božica, božanstava, prosvjetljenih svetaca, inkarnacija bogova i manifestacija, koji se štiju preko kipova, slika i simbola, Nepal ima i živu boginju: Kumari Devi. To je djevojčica koja živi u svojoj palači na Durbar trgu u Katmanduu. Kumari biraju najviši svećenici u njenoj četvrtoj godini. Traže je među djecom zlatara i srebrara, a mora zadovoljavati 32 zahtjevne fizičke predispozicije, poput boje očiju, oblika zuba, zvuka glasa, horoskopa, itd. Kad pronađu sve kandidatkinje, svećenici ih izlože zatrašujućem ritualu u mračnoj sobi. Pošto je Kumari inkarnacija Durge, božice pratilje Šive - boga razaratelja i uništenja, djevojčica ne bi trebala biti plašljiva. Ona kandidatkinja koja se ne uplaši mora još prepoznati predmete koji su pripadali njenoj prethodnici. Postavši Kumari, djevojčica se preseli u svoju palaču. Godišnje sudjeluje u nekoliko svetkovina, pri čemu je ritualno nose kroz grad. Njena dužnost je također, blagosloviti kralja Nepala. Kada dobije prvu menstruaciju, djevojčica prestaje biti Kumari, i vraća se u normalni svijet. Potraga za novom inkarnacijom počinje na isti način. Stara Kumari teško se uklapa u normalan život jer su je za vrijeme hramskog života odgojili u raskoši i pritom razmazili. Kaže se, stoga, da je muškarcu loša sreća oženiti bivšu Kumari.

Prizori iz budističkog dijela Katmandua

i Bhaktapur. Onaj u Patanu poseban je u tome što ima najveću količinu i koncentriranost hramova. Durbar trg u Bhaktapuru, kao i cijelo to naselje, posebno je po tome što je zabranjen promet vozilima, pa atmosfera još uvijek podsjeća na onu srednjovjekovnog kraljevskog grada.

Bhaktapur je udaljen od Katmandua kao Samobor od Zagreba, pa ga čini izvrsnim pribežištem za odmor. Njegova mirna i tradicionalna atmosfera odaje drevni urbani život Nepala.

Kamene ulice povezuju pagodaste hramove, samostanska dvorišta i monumentalne trgovce, a uske sporedne uličice vode do svetišta, zidnih oltara, bunara i ritualnih bazena. Na ulicama se i dalje mogu vidjeti svi tradicionalni obrti: lončari, grnčari, tesari, tkalci...

Ljudi suše obojenu užad na prozorima, peru rublje na zajedničkim uličnim bunarima, sjede ispred radnje čekajući kupce, djeca se igraju neku igru s kamenčićima, žene melju zrnevlje...

Oku ugodne boje dodaju pozadinsku draž: toplo crveni zidovi od sitne cigle; šareni, lepršavi sariji tamnopusih žena; raznolike žarke boje svježeg egzotičnog voća na tezgi... Mirisi tamjana i sandalovine koji zapuhnu prolaznike kraj nekog hrama u kojem se održava puja, vjerski obred...

Zvuk zvončića na vratu magareta koje prolazi ulicom noseći dva velika paketa, tko zna čega, na umornim leđima... Sve to starom, kraljevskom, gradskom krajoliku Nepala daje čvrst dojam bezvremenosti.

mV

